

Hodnocení ve škole

HANA HORKÁ

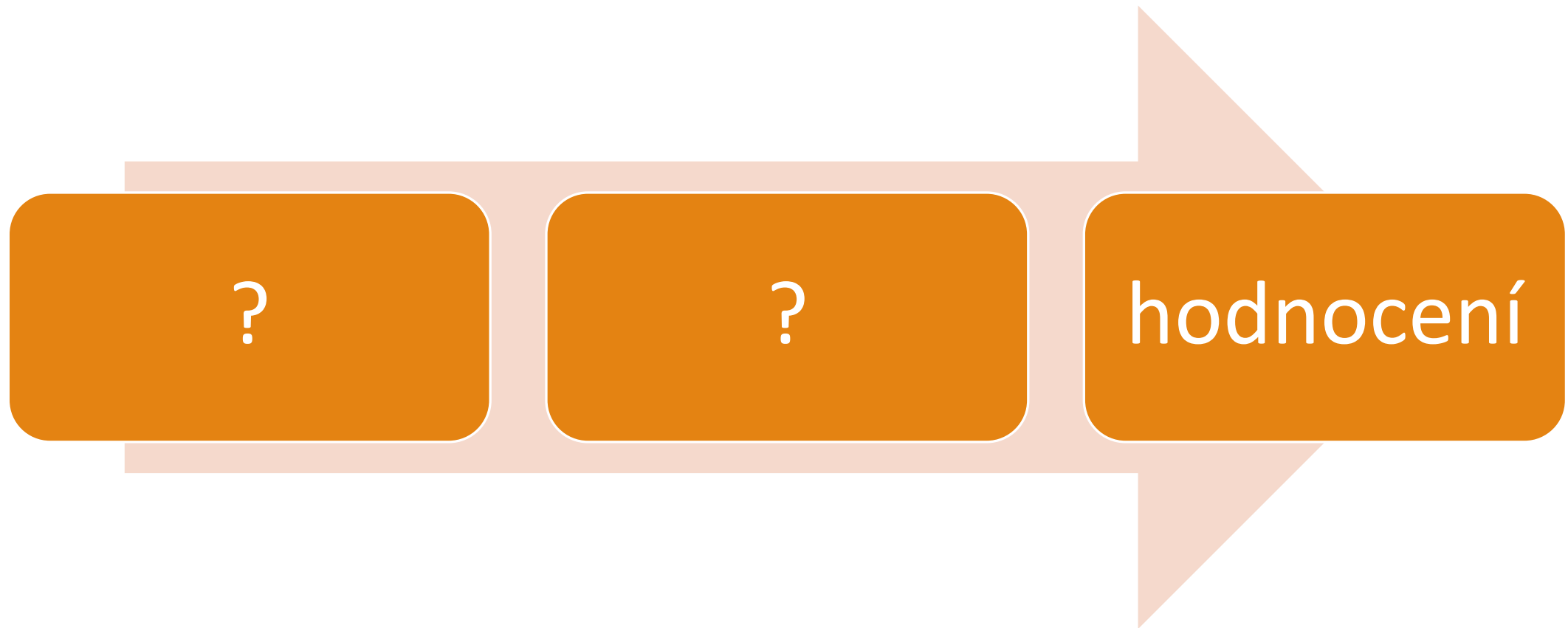
ŠP CŽV PS 23

24.11.2023

K čemu dnes směřujeme, co bychom si měli osvojit?

- **co je podstatou** hodnocení a jeho **typů a funkcí** (formativní a sumativní, normativní a kriteriální, autonomní a heteronomní hodnocení ...).
- techniku adekvátního **způsobu hodnocení** žáků s ohledem na stanovený **cíl/výsledky** výuky.
- jaké jsou **možnosti hodnocení** žáků, jejich výhod a nevýhod.

„Cesta“ k hodnocení učebních výsledků (legislativní požadavky - zákon, vyhláška, RVP)

Jakou funkci má hodnocení?

Funkce informativní - konkrétně a včas – kvalitní, jasné a srozumitelné informace o činnosti a výsledcích.

Funkce korektivní (konativní) - pro korekci výsledků.

Funkce motivační - pobízí žáka k dalšímu učení, neodrazuje ho.

Funkce rozvíjející - působí na rozvoj osobnosti žáka (žákovo sebepojetí, sebeobraz a hodnocení sebe sama).

Typy hodnocení z hlediska zaměřenosti a připravenosti

- a) hodnocení bezděčné:** povšechné, spontánní, citové. („líbí“, „nelíbí“, „výborně“, „to je krásný obrázek“; „je to pěkné“ atd...).
- b) hodnocení záměrné, operativní:** v konkrétní situaci, co nás na jeho výsledku zaujalo.
- c) hodnocení záměrné, formalizované:** zaznamenává se, uchovává, zpracovává. Je analytické, neposuzuje pouze celek, ale i dílčí jevy.

Porovnání výsledků **s žádoucím stavem** (cíli).

Posuzování podle stanovených **kritérií a indikátorů**.

Vhodné vyučovací a učební **strategie**

Formulace **hodnoticích výroků, opatření** a osobních **cílů**.

Užívání **popisného a srozumitelného jazyka**.

Základní pilíře hodnocení

<https://metodicka-prirucka.webnode.cz/dukazy-o-uceni/>

Důkazy o učení:

- nejen "kontrolní" (záznamy v pracovních listech, na flípech aj.), ale i
- autentické - vzniklé v průběhu učení (diskuze, komentáře aj.).

Důkazy o učení nebo-li **výkony žáků slouží učitel:**

- k zjištění rozdílu mezi aktuálním výkonem žáka a cílem lekce či očekáváním.

Hodnocení z hlediska procesu učení

Formativní hodnocení: v průběhu procesu učení, výkon dá ještě zlepšit.

Hodnocení - jak se žák učí, jak řeší určitý příklad, jak postupuje po zadání práce, při zhotovení výrobku, jak spolupracuje ve skupině, jak řeší problém....

Hodnocení výsledku, sumativní: např. výrobek, prezentaci, domácí úkol, závěrečný produkt projektu, vyřešený úkol...

Hodnocení z hlediska času:

vstupní hodnocení

průběžné hodnocení

sumativní hodnocení (závěrečné – ve vymezeném časovém úseku).

Formativní hodnocení

- **průběžné, korektivní, zpětnovazební** - o aktuálním stavu vědomostí a dovedností žáka:
 - a) **v čem** vyhovuje či nevyhovuje (kvalitativní složka podle kritérií),
 - b) **do jaké míry** vyhovuje (kvantitativní složka),
 - c) **jak zlepšit** výkon (Starý a Laufková et al., 2016, s. 12)
- Význam –**zpětná vazba** žákovi, ale i učiteli **pro změnu strategií výuky**.

Hodnocení z hlediska vztahové normy

Normativní hodnocení (hodnocení relativního výkonu):

- ve vztahu k sociální normě; porovnávání s ostatními žáky (žebříček, pořadí žáků – kdo je první, poslední; jedničkaři, trojkaři apod.).

Kriteriální hodnocení (hodnocení absolutního výkonu):

- ve vztahu k zvolenému kritériu nebo sadě kritérií, stanovených učitelem, žáky, společně učitelem a žáky či formulovány autoritativně.

Hodnocení podle individuální vztahové normy

vzhledem k předešlému výkonu, zda došlo ke změně s ohledem na stanovený cíl;

přihlíží k aktuálním podmínkám, osobní situaci žáka;

spojování hodnocení se sebehodnocením žáka.

Průběžné záznamy o výsledcích žáků (záznamník, kartotéka, lístečky se záznamy...).

Popisný jazyk při hodnocení žáků

průběhu žákovy práce a **výsledků** (*taxonomie kognitivních cílů* B. S. Blooma);

co můžeme **vnímat smysly**: pokrok, popřípadě pocity žáka;

srozumitelný všem (rodiče jako zdroj informací pro plánování žákovy učení a jeho zlepšování); hodnocení **podstatných jevů**.

Nedostatečné !

„Máš to pěkné“.

„Máš to špatně.“

„Máš to dobré.“

Příklady pro inspiraci

<https://www.eduzmena.cz/cs/pribehy/detail/popisny-jazyk-aneb-kdyz-detem-vidime-do-hlavy>

Vnímáte rozdíl mezi: „To jsi ale nakreslil krásný strom na jaře! Opravdu ses snažil. Chválím. Prima, splnil jsi zadání, píšu ti jedničku.“

A „Vidím listnatý strom nakreslený téměř přes celou čtvrtku, z velikosti lístků usuzuji, že je zachycen v jarním období, i ta budka, ze které vykukuje ptačí hlava mne v tom utvrzuje.

Přemýšlím, co by mi ještě mohlo napovědět, že jde o strom na jaře.

Jak jsi o tom přemýšlel ty?“

První sdělení je hodnotící, zatímco druhé používá popisný jazyk, který úzce souvisí s formativním přístupem a může být užitečným komunikačním nástrojem nejen při učení, ale i v komunikaci doma, nebo v práci.

<https://www.eduzmena.cz/cs/pribehy/detail/popisny-jazyk-aneb-kdyz-detem-vidime-do-hlavy>

Když už děti používají popisný jazyk, protože jej zažily na tom, jak ho používá učitel, tak to může vypadat například takto...

Učitel řekne: „Tak co, jaké to dneska pro vás bylo? Jak a v čem jste se posunuli?“

A žáci neřeknou: „Dobré.“ Nebo: „Špatné.“ apod.

Ale například řeknou: „Dnes to pro mě bylo překvapivé, protože jsem si myslel, že budeme postupovat jinak. Ale chápu, že když jste se nás na začátku ptal, co už o žížalách víme, tak jsme řekli vlastně všechno, co bylo v učebnici, a tak mi nevadilo, že jste běžel vytisknout jiný text.“

Tam už byly informace, které jsme neznali. Jsem rád, že se nás takhle ptáte.“

A další žáci začnou věci (svoje emoce, myšlenky, konkrétní posuny, postupy...) popisovat.

<https://www.eduzmena.cz/cs/pribehy/detail/popisny-jazyk-aneb-kdyz-detem-vidime-do-hlavy>

Neříkáme: „Ty jsi lenoch líný, zase ses nepřípravil.“

Ale říkáme: „Slyším, že říkáš, že ses učil. Teď nerozumím tomu, co se stalo.“

Máš ze 7 příkladů jeden správný výsledek. Jak konkrétně jsi doma při přípravě postupoval?“
To znamená, že žáka nehodnotím, ale dávám mu příležitost se mnou komunikovat.

A on řekne například: „Já jsem to měl naplánované, ale stalo se to a to, situace je taková... a nezvládl jsem to, nebo nestihl, protože...“

To se může stát každému z nás, že něco nestihneme.

Ale díky tomuto postupu máme šanci zjistit, že to není v tom, že žák něco nestihl, ale že volí neefektivní strategie při učení, nebo že vůbec neví, jak má postupovat apod.
Učitel je v „prekérní“ situaci.

Má ve třídě 30 hlav a do žádné z nich téměř nevidí. Zatímco díky formativnímu přístupu má možnost do těch hlav vidět více. Najednou vidíme, o čem přemýšlíme, a k tomu potřebujeme popisný jazyk, abychom tomu dobře rozuměli a mohli adekvátně reagovat.

Posuzující jazyk - tzv. nálepkové hodnocení

Nálepka nevypovídá o tom, zda se žák zlepšil, v čem by se měl zlepšit, v čem je dobrý.

„Máš to pěkné“. **Chybí** motivační zpětná vazba, může mít pocit, že veškerá činnost, kterou vykonával, je v pořádku.

„Máš to špatně.“ Žák ví, že nepracuje správně a je na něm, aby zjistil, kde **chybu udělal**.

„Máš to dobré.“ Výkon je pochválen, není třeba jej zdokonalovat. Žák se spokojí s průměrným výkonem.

Kritéria hodnocení žáka

Soubor obecně platných kritérií stanovených školou **pro** jednotlivé způsoby hodnocení ve vyučovacích předmětech;

Požadavky na žáka - co by žák měl zvládnout, aby byl ohodnocen daným stupněm, přihlíží k individuálním rozdílům žáků;

Významným prvkem procesu učení je **práce s chybou**. Žáci mají právo dělat chyby - uvědomění si chyby je příležitost naučení se to lépe.

Literatura

Kratochvílová, J. (2011). *Systém hodnocení a sebehodnocení žáků: Zkušenosti z České republiky i Evropských škol*. Brno: MSD.

Laufková, V., Starý, K. a kol. (2016). *Formativní hodnocení ve výuce*. Praha: Portál.

Slavík, J. (2003). Autonomní a heteronomní pojetí školního hodnocení – aktuální problém pedagogické teorie a praxe. *Pedagogika*, (1), 5-25.

Laufková, V., Starý, K. a kol. (2016). *Formativní hodnocení ve výuce*. Praha: Portál.

William, D., & Leahyová, S. (2016). Zavádění formativního hodnocení. Edulab.

<https://www.eduzmena.cz/cs/pribehy/detail/popisny-jazyk-aneb-kdyz-detem-vidime-do-hlavy>

<https://www.youtube.com/watch?v=hfm8H24tqSo>

https://inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/skav_hodnoceni_web.pdf

Interaktivní osnova v ISu

Doporučená literatura

Kratochvílová, J. (2020). Proč začít využívat na vysvědčení více slovního hodnocení a nespokojit se jen s klasifikací? Dostupné z: <https://www.ped.muni.cz/pedagogika/wp-content/uploads/2021/01/Proc-zacit-vyuzivat-na-vysvedceni-vice-slovni-hodnoceni.pdf>

Kratochvílová, J. & Černá, K. (2020). Od formativního hodnocení k vysvědčení – příspěvek. Dostupné z: <https://www.ped.muni.cz/pedagogika/wp-content/uploads/2021/01/Od-formativniho-hodnoceni-k-vysvedceni.pdf>

Obst, O. (2002). Hodnocení výsledků výuky. In Z. Kalhous & O. Obst, Školní didaktika (s. 403–414).

Budme spravedliví nejen při hodnocení.

HH

